

Egy újabb lengyel március?

Interjú Adam Michnikkel

INTERJÚ - LXII. évfolyam, 9. szám, 2018. március 2.

Most épp fél évszázada, 1968. március 8-án tiltakozó nagygyűlés zajlik a varsói Tudományegyetemen. Már pattanásig feszült a hangulat. Januárban „szovjetellenes” hangszínei miatt betiltják az évtizedek óta nem játszott nemzeti klasszikust, Mickiewicz Ősökjét. Az utolsó előadás után rebellis menet vonul a költő szobrához, sokakat letartóztatnak, két történészhallgató - Adam Michnik és Henryk Szlajfer - ráadásul virágot helyez Mickiewicz lábához, és tájékoztatja a nyugati tudósítók a történekről. Februárban a Lengyel Írószövetség varsói szekciója rendkívüli közgyűlésen ítéli el a hatóság fellépését, március 4-én a két hallgatót - a hatályos törvények nyílt semmibe vételével - kizárják az egyetemről. A szolidaritási nagygyűlés, amely zárt kapuk mögött, az egyetemi város udvarán folyik, ez ellen kíván szót emelni. A két rebellis diákról közben kiderül, hogy zsidók, tehát nyilván ők a megmozdulás értelmi szerzői, a varsói munkásság nem is tűrheti tovább a provokációt, képviselői rohamkocsikkal törnek be az egyetem területére, gumibottal ütlegelik, verik-rúgják a tüntetőket. Nem nehéz rájönni, hogy álhatalom rohamrendőrök. Ezzel veszi kezdetét a pártállami Lengyelország legsötétebb fejezete. A párt élén álló Gomułka érzi a veszét, kiereszti a palackból a harmincas évek „nemzeti radikális” szellemét, így kontrázva rá fő riválisára, Moczar tábornok sovinizmusára. A diáklázadás végigsöpör az országon, de végül brutálisan elfojtják. A huszonekét esztendő Michnik ekkor már börtönben van. Jó nyolc év múlva szerezhethet csak diplomát, levelező tagozaton, fizikai munkásként. A példátlan antiszemita-értelmisségellenes kurzus a maradék lengyel zsidóságot is elüldözi az országból, egyik kivándorló vonat a másikat követi, tele állampolgárságától, személyes vagyontárgyaitól megfosztott „cionistával”, köztük szép számmal afféle nem kívánatos, „lezsídózott” értelmisséggel is.

Ez volt a „lengyel március”, a legalantasabb társadalmi erőket meglovagló hatalmi harc órája, amely üzenetében is, hangulatában is épp az ellentéte annak, amit nekünk, magyaroknak március vagy a márciusi ifjak jelentenek. Adam Michnik, a *Gazeta Wyborca* főszerkesztője alig három héttel az után látogatott Budapestre, hogy egy varsói törvénymódosítás kellőképp felkavarta a nyugati közvéleményt, a Kaczyński-féle kormányzat ugyanis börtönnel kívánja büntetni, aki nyilvánosan a lengyel nemzetet vagy a lengyel államot vádolja azzal, hogy a második világháború alatt segédkezett a holokausztban.